398.332.12(=163.3)
прегледен труд

МАКЕДОНСКОТО ЃУРЃОВДЕНСКО ПЕЕЊЕ

д-р Родна Величковска

Универзитет „Св. Кирил и Методиј", Скопје
Институт за фолклор „Марко Цепенков"

клучни зборови: Ѓурѓовден, ѓурѓовденско пеење, женско пеење, обичаи, обреди, традиција
key words: Saint George, Saint George's songs, female singing, customs, rituals, tradition

Ѓурѓовден (6 мај) е празник кој по традиција се смета за ден кога престанува зимската и започнува летната половина од годината. Тоа е празник посветен на зеленилото природата и плодноста на добитокот. Обичаите при прославувањето на празникот Ѓурѓовден се поврзани со обезбедувањето плодност на земјата, луѓето и добитокот (Петреска, 1998: 68). Од дамнешни времиња, Ѓурѓовден се празнувал како празник посветен на култот на плодноста и духот на дрвјата, кој со текот на времето добива „сточарско-аграрна и магиско-љубовна основа" (Pešić - Milošević-Đorđević, 1984: 73). Тие пагански обележја, нераскинливо се поврзани со христијанизираните[1] елементи кои и ден-денес живеат во песните. Активностите кои се преземаат во врска со овој празник, еден ден пред и по него, исто така имаат свое важно место во контекст на неговото празнување и обичаи.

Посебно место во ѓурѓовденските обичаи има *берењето билки* кое е исто така проследено со обредни дејства и песни. И тука е присутен процесот на христијанизација, но без некое поголемо влијание, зашто суштината на обичаите е длабоко паганска.

Одењето в поле или планина, берењето билки и плетењето венчиња се задолжителни и проследени со песни. Основната и најзначајната врска на овој празник со обредите и песните е посветена на култот на билките, кој претставува основна мистична и егзистенционална категорија во животот на луѓето и на добитокот (Целакоски, 1984: 187). Исто така, берењето билки[2] и

[1] во народната претстава свети Ѓорѓи е директно поврзан со влагата и со дождот, со листењето и со цутењето на билките, како и со никнењето на посевите. За него се врзани многу обреди и обредни дејства кои се вршат со цел да се обезбеди плодност кај добитокот и полињата, здравјето и среќата на луѓето.

[2] а што исто така е опеано во песните, како во овој пример:

Ајде, на билки, Билјано моме,
да набериме билки коренки,
да закрмиме силните стада...

кршењето „лескови“, односно „врбови“ гранчиња, има магиски карактер и служи за лечење и правење разни магии. Тие денови се врши и „запотнување“, односно забоднување на „потки“ во нивите и ливадите[3] за заштита од град и забрана за крмење[*] на добитокот. Песните кои се пеат по тој повод претставуваат нераскинлив дел од обредот. Главни носители на ѓурѓовденската обредност и пеење се жените и девојчињата. Тие одат на берење билки еден ден пред Ѓурѓовден, при што пеат „билјарски“ песни, преку чии стихови е изнесен највозбудливиот и најсреќниот дел од животот на селанецот, а тоа е доаѓањето на летото, т.е. летниот дел од годината. Таа симболика е изразена во песните преку листењето на шумите, најчесто со употребата на разни епитети карактеристични за женската традиционална народна носија (*зелена саја*, *срмен елек*, *кошула копринена* и слично):

Ни прела гора, ни ткала.
са зима болно лежало.
На пролет ми пристанало,
зелена саја јоблекло,
ем копринена кошула.[4]

Оваа песна е распространета низ целиот македонски ареал и се смета за најрепрезентативен пример, бидејќи, како што вели Н. Целакоски, таа како да има извесен магиски карактер за растот на билките, поради фактот што ја пеат само возрасни жени (Целакоски, 1984: 195).

Ѓурѓовденското празнување, односно берењето на билки проследено со бројни обредни практики сé уште постои како жива традиција во повисоките планински села на Македонија. Така на пример, ќе се истакне активното делување на обредната група во населбата Лисиче, Скопско, каде што сé уште активно ги обавува ритуалите врзани за ѓурѓовденските празнувања на доселеничките родови од селото Нова Брезница.

Во Кичевско-поречкиот регион основна и најзначајна е врската со обредите и песните посветени на култот на билките, како што се: берењето билки,[5] закитувањето[6] и крмењето на добитокот, кои имаат заштитна функција. И

АИФ (Архив на Институтот за фолклор „Марко Цепенков“ - Скопје, м.л. (магнетофонска лента) бр. 473, с. Бабино, Демир Хисарско.

[3] Букова или лескова гранка се боднува во нивата посеана со некоја житна култура која, според народното верување, има заштитна функција (Китевски, 1977: 165).

[*] Крмење, дополнително хранење на добитокот со солена и јака храна, особено за време на зимскиот период и раната пролет, во отсуство на зелена храна.

[4] АИФ, касета бр. 3985, с. Слатино, Дебарца-Охридско.

[5] кои имаат магиски карактер и служат за лечење и правење разни магии, што исто така е поврзано со „запотнувањето“ на нивите (забрана на влегување во нивите и ливадите на пролет), обредно дејство кое е сликовито претставено во песната:

Што се белеит долу во поле,
Дали је магла, дали је вода,
дали је вода, дали је стадо?
- Нито је магла, нито је вода,
нито је вода, нито је стадо!
Да беше магла, ќе се кренеше,
да беше вода, ќе се лејеше,
да беше стадо, ќе кинисаше.
Туку ми беше Велика рака,
Велика рака маџиечмица,
маџиечмица, маџије тера,
маџије тера од осој в присој.
(АИФ, м.л. бр. 1122, с. Иванчишта, Кичевско).

додека се вршат овие обредни практики, се пеат „ѓурѓенечки“ песни (види прилог примери), чие обредно дејство е опеано во самите песни, како што е следниот пример:

Ајде на билки, Билјано моме,
Билки да береш, стадо да крмиш,
Стадо да крмиш, стадо Стојаноо.[7]

Девојките и жените од полошкиот регион, в очи празникот Ѓурѓовден, кога берат билки пеат т.н. „биљаречки“ песни, како што е следната песна, во која се наведени сите обредни дејства околу крмењето на добитокот:

Слагај билке од планина,
да береме бело билје,
да крмиме стадо јовци,
да крмиме чифт волове,
да крмиме булук овце![8]

Скапоцени се истражувањата на Марика Хаџи Пецева, вршени во далечната 1953 година, во врска со празникот Ѓурѓовден во Овчеполскиот регион. Во своите истражувања таа укажува на тоа дека младината (момчињата и девојките) од с. Пеширово, Светониколско, в очи Ѓурѓовден се собираат и пред да падне вечерта одат во полето да берат билки: врбови гранчиња („врбалки“), „вратѝка“ и друго цвеќе, така што за цело тоа време пееле пригодни песни како на пример следнава:

Ѓурѓово лето проле́то,
Ѓурѓѝка билки береше...

Кога се враќале дома, билките ги закачувале на вратата од куќата, или трлото, или пак на некое друго истакнато место во домот. При тоа се вршеле бројни обредни дејства за заштита на луѓето и добитокот. Таа вечер, пред залезот на сонцето, секоја девојка која сакала да го види своето момче, односно за кого сакала да се омажи, вршела извесни обредни практики („гатања“).[9] Девојчињата пред одењето на берење билки, задолжително по нешто појадувале, за да не ги „тратат“ или „пребијат“ („трутат“) кукавиците. Кога ќе пристигнат во полето, со росни билки го „росиле“ лицето, а во нивите посеани со `рж се чешлале за да им расне косата како што расте `ржта. Кога се враќале, на главата ставале „лепеж“ (леплива трева), за да се „лепат“ момчињата за нив,

[6] Вратата на нивните домови, како и „бутинот“ (дрвен сад во кој се бие млекото за добивање на масло и матеница).
[7] АИФ, м.л. бр. 1067, с. Крапа, Поречје.
[8] Запис од 1971, АИФ, м.л. бр. 2180, с. Гоновица, Гостиварско (песна бр. 89).
[9] На пример, во бавчата едно девојче засадува неколку лукчиња и на секое лукче му го дава името на некое момче. Утредента, кое лукче ќе потера, се верувало дека за тоа момче ќе се омажело момичето.

Друг пример: Кога ќе оди да си легне, некоја девојка зема три врбови прачки, долги околу 30 см и ги става под перница. Едната прачка е сосема оголена, другата делумично, а третата е шарена. Наутро, пред изгревот на сонцето, мижејќи ја става раката под перницата и за кое стапче најпрвин ќе се фати, за тоа момче ќе се омажи. Ако се фати за олупената прачка, ќе се омажи за некој сиромашен, итн.

Уште еден пример: Под зглавјето, в очи Ѓурѓовден, девојката става парче леб, и кое момче ќе го сонува, тоа и ќе го земе.

а на половината ставале трева „дебелѝка“, да бидат дебели (знак на убавина) и здрави.

Една друга карактеристична појава во рамките на ѓурѓовденските празнувања е *лулањето*, чие обредно значење е исто така поврзано со здравјето на луѓето. Стеван Тановиќ го истакнува народното верување дека со лулањето се истеруваат лошите сили од луѓето (Rusić, 1963: 353). Исто така, со лулањето во определен ден или во ограничен период на годината, како обичај со магиско или религиозно значење, се очекува богата жетва, како и заштита на здравјето на луѓето и добитокот. Лулањето како магичен дел од обредот, исто така, произлегува од набљудувањето на движењето на гранките на дрвјата во пролет (Spyridakis, 1973: 117-123), бидејќи старите народи добро знаеле дека ветерот поволно влијае врз оплодувањето на растенијата, па поради тоа луѓето со лулањето се обидувале да го поттикнат нишањето на дрвјата, поточно тие верувале дека со помош на имитативната магија ќе се создаде ветер неопходен за добивање на побогат род (Величковска, 2002: 27). Лулањето на девојките на Ѓурѓовден е карактеристично за сите краеви на Македонија. Интересни се кажувањата на пејачката Пројка Момироска, родена во 1908 година, во селото Гостиражни, Прилепско, во врска со ѓурѓовденските празнувања и пеење на песни со наменски карактер. Според неа, како и од извршената анализа, може да се види дека овие песни што се пејат на лулашки, наменети на мали деца (бебиња)[10] и женски деца од 9-10 години.[11] Некои од нив се пеат кога на лулашката се лула девојче над 14 години.[12] Се пеат кога се лула некое девојче кое има постар брат за женење,[13] кога се лула постара девојка,[14] кога се лула девојка која е стасана за мажачка,[15] кога на лулашката ќе се качи млада невеста која нема деца, а чиј сопруг наскоро заминува на „гурбет“ („печалба“),[16] кога на лулашката ќе се качи момче[17] и други песни. Околу ру-

[10] Рано наутро секоја мајка го бања бебето, го облекува во ново празнично руво и го носи на лулашка. Пред да седне на лулашката, околу половината му опашува трева („огнојка“) за да биде дебело (во некои краеви таа трева се вика „дебелика“) и се кити со врбово гранче - за да расне побргу. На главата му става венче сплетено од „лепавец“ (еден вид леплива трева) да му расне косата. При тоа се пее песната:

Има мајка мила сина, Променила, накитила,
Ѓурѓе ле, ej, Ѓурѓе ле, и! лељо! испратила на нишалка.

(АИФ, м.л. бр. 1133, пример бр. 80).

[11] Кога мајката го учи девојчето да везе, плете, преде, почнува да „прави руба“ (да спрема дарови), бидејќи кога ќе стигне за мажење, таа ќе го носи тоа што сама го направила. По тоа ја ценеле колку ќе биде способна да „ја гледа куќата“ и да го облекува семејството. Девојчето, накитено околу појасот со гранчиња од орев, дуња, а на главата со венче од трева „лепавец“ (да ѝ расне коса) кога ќе седнувало на лулашката, останатите девојчиња ѝ ја пееле песната „Коњарката коњи паси“.

[12] Се пее и песната „Малој моме Ѓувезијо“.

[13] Се пее песната „Калин, велин вито перо“ (многу стара песна).

[14] за која се знаело дека ја сака „беќарот“, кој свирел на кавал, и во тој случај се пее песната „Израсла ми перунига“.

[15] Се пее песната „Продавај се бело грозје“ или песната „Излетале два гулаба“, или пак песната „Израсла ми јаболкница“.

[16] од пролет до есен (во Романија, Србија и Бугарија). Песната „Се пофали лудо младо" Пројка Момироска ја научила од Неда Трајкоска (родена 1886 година) во селото Секирци, Прилепско.

чек кога завршуваат со лулањето, девојчињата ги собираат јажињата од лулашките и заминуваат на сретсело да се фатат на оро („на танец“) каде што ја пеат песната „Прошетало свето Ѓурѓе, доз, доз!“. Ороводецот, односно „танчаријата“, мора да биде девојка која ужива глас на добра пејачка („песнопојка“) која истовремено го води и орото, а по неа сите играат и пеат. Оваа песна се пее за да ја изразат својата радост и задоволство бидејќи, како што велат самите пејачки, од „Ѓурѓеен се познавал бериќетот", па затоа тоа морало да се објави гласно.[18]

Кај Мијаците посебно значење му се придава на доаѓањето на пролетта. За почеток на пролетта се смета празникот Летник,[19] и сé она што таа го носи со себе - тревата и дрвјата повторно стануваат зелени. Берањето билки и вршењето разни обредни дејства за плодност како и обредното лулање во Македонија се одвивало на некои места околу Ѓурѓовден, а на други места од Ѓурѓовден до Спасовден (Вознесение на Богородица - 40 дена по Велигден и се паѓа на последниот, односно седмиот Велики четврток). Се верувало дека тоа ќе придонесе да се обезбеди храна за добитокот, а почетокот на следната сеидба на некои земјоделски култури успешно да заврши. По долгата и студена зима, тоа е најубавиот период за жителите од овој крај, бидејќи неговите села во зимскиот период потполно се отсечени од другите предели на Македонија (Петреска, 1998: 34). Поради таа причина, обредите, како што се берењето билки,[20] лулањето на лулашки итн., се проследени со пригодни песни. И додека една девојка се лула, останатите девојки и жени пеат:

Лулај, лулај Ружо ле,
еда гале на гале,
- Ајде гале Васе ле,
Ѓорѓе е мила сноја,
а Васева е невеста.[21]

Во оваа прилика ќе ја истакнеме песната „Чија лељка на нишалка, *Лељо, Ѓурѓе ле, Лељо*!", запишана во далечната 1900 година и објавена во Зборникот на Гиновски (1995: 128).

Исто така во с. Мороишта, Струшко додека една девојка се лула, останатите девојки и жени пеат песни, како што е следната:

Занишало се девојче,
Лелјо, Ѓурѓелјо.
На два орева зелени,
на две суници алени.
Момче је викат од присој:
- Ела ми, ела девојко![22]

[17] Се пее песната „Бразда бразди лудо младо".
[18] Со тоа се нагласува неговата апотропејска продуцирачка цел: „до каде што се слуша гласот, да не бие град, гората да раззеленее" (Захариева, 1987: 70).
[19] народен празник (1 март по стариот или 14 март по новиот календар).
[20] Јастребов забележал две песни во таа пригода: „А девојче задгорјанче" и „Две се цвеќа сговараје", и песната: „Кинисала бела Билка", чијшто рефрен Билјаро! јасно ја одредува нејзината жанровска припадност (Ястребов, 1886: 148-149, 149-150). Исти се песните кои се наоѓаат и во зборникот на Васил Икономов (1988: 95).
[21] Оваа песна се пее од Ѓурѓовден до Спасовден, АИФ, м.л. бр. 1548, с. Галичник, Дебарско (1970 год.).

Песната „Седна Цена на нишалка“ е карактеристичен пример за селата од скопското музичко-дијалектно подрачје:

Седна Цена на нишалка, Под нојзино бело лице.
Лелјо, дрелјо! Па се чуди кого да го земе...[23]
Све и гора расцветала,

Присуството на зборот лелјо, лељо или љељо во припевните рефрени во западномакедонската обредно-пејачка традиција укажува на опстојувањето на еден постар словенски слој.[24]

Чинот на лулањето, или нишањето, е многу значаен момент во животот на девојчињата и момчињата, бидејќи на тој ден тие прават веридба, а по завршетокот на летната работа и собирањето на летнината, тие се спремни за свадба.

Во рамките на ѓурѓовденскиот обреден комплекс се врши и принесување на жртва, односно колење на ѓурѓовденско јагне. Принесувањето на жртва – „курбан" - е задолжителна практика[25] и се вршела на самиот ден на Ѓурѓовден пред излезот на сонцето, а до тој ден било забрането да се јаде јагнешко месо. Во врска со крвта и коските на јагнето постојат бројни магиски практики.[26] Така, за илустрација може да се каже дека се избира најубавото јагне од најдобрата овца, момент што е многу често спомнуван во стиховите на овие песни, а најкарактеристичен е за југоисточниот и североисточниот македонски ареал (види прилог нотни примери). Тоа може да се види и од следниот пример:

Ѓурѓово лето пролето,
заблеја̀ овца рудѝца,
Пред ден Ѓурѓовден, на три дни...,

во кој, во вид на разговор меѓу овчарот или младата девојка и овцата „рудица" е изразена нејзината грижа за своето јагне:

[22] АИФ, касета бр. 3909.

[23] Во продолжение се спомнува името на момчето што таа го сака, АИФ, касета бр. 4030, с. Раштак, Скопска Црна Гора.

[24] Во словенската митологија Лељ, или Лељо, или пак Леља, е мал бог на страста и љубовта на што укажува зборот „лелејање", односно сакање. Тој е син на божицата на убавината Лада, а убавината, главно, раѓа страст. Овој бог е прикажуван како момче со златна коса, како што е и неговата мајка. Тоа е крилесто детенце, кое ја инкарнира слободната и недофатна љубов. Лељ од рацете фрла искри, односно пламен, што значи страст, односно силна љубов. Тој е она што и старогрчкиот Ерос или римскиот Амор, Купидон, кои со стрели ги рануваат срцата на луѓето, а Лељ, со својот силен пламен, ги распламтувал (Словарь http://www.pagan.ru).

[25] Се верува дека ако не се даде курбан, тоа лето стоката ќе почне да умира.

[26] Крвта на јагнето има важна улога при крмењето на добитокот. Од крмата се оставало во огништето, чин при кој, очигледно, се одржува врската со култот на предците. Исто така се пазело и на коските од тоа јагне. Нив не треба да ги кршат и фрлаат каде било, туку во вода или да се закопаат во мравјалник. Закопувањето на коските во земјата исто така претставува некој вид принесување на жртва на предците, на кои треба да им се понудат првенците, за овие да возвратат многу повеќе (Петреска, 2000: 299).

Стојáне, млади овчáре,
ката годѝна Ѓурѓовд'н,
се мојто јагне колете,
овáј годѝна Ѓурѓовд'н,
и па за него зборете.[27]

Особеноста на пролетниот циклус во календарно-поетскиот систем произлегува, од една страна, од неговата улога на медијатор (да ја соедини зимата со летото), а од друга страна пак од преодниот карактер на календарот и сето тоа влегува во едно непрекинато, континуирано движење и пеење. Сеопфатното „движење" е изразено преку разни поворки и обиколките на домовите од страна на девојчињата за време на лазарските, велигденските, ѓурѓовденските и спасовденските[28] празнувања, чија обредност, како основна особеност, ја следи симболиката на циклусот. Значи, целокупниот обред го претставува симболот на севкупноста, целовитоста, бесконечноста и вечноста што е универзална категорија, т.е. заедничка особеност на сите луѓе на светот (Речник, 1994: 260). Како потврда за тоа се песните, чиј „кружен принцип" се искажува преку антифоното пеење (Големовиќ, 1998: 49).

ТЕКСТУАЛНИ И НОТНИ ПРИМЕРИ

1. Ајде на билки сите девојки

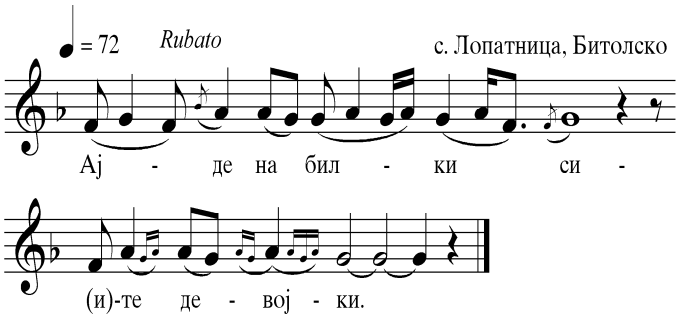

Ајде на билки сите девојки,
да набериме билки корени.
да накрмиме силното стадо,
силното стадо сури волови.

[27] АИФ, м.л. бр. 2705, с. Амзабегово, Светиниколско (1979). Пеат: Павлина Трајкова, родена во с. Ранчинци, Светиниколско, Благуна Јовчева, родена во с. Мечкуевци, Светиниколско и Блага Блажева, родена во с. Павлешенци, Светиниколско. Снимил Ѓорѓи Ѓорѓиев, дешифрирала и мелографирала Родна Величковска. Ѓурѓовденска песна. Се пее наутро на Ѓурѓовден кога се коле јагнето.

[28] Она што го пееле девојчињата од источниот дел на Македонија е јасен одек на дамнешното паганство: Спасовден во пеењето е механички споен со една митско-уметничка преработка на реалната претстава за човекот, чие олицетворение се „самовилите и јудите", а симболиката е заедничка за сите. Смиљот е самовилско цвеќе и спасовденскиот поздрав е упатен кон девојките и младите невести:

Повише село смиљ уградéно,
Смиљ уградéно, стратор ќитéно...
(АИФ, м.л. 1154, с. Раштак, Скопско).

АИФ, м.л. бр. 464, с. Лопатица, Битолско (1966 г.). Пее Цветанка Пејкоска Заркова, родена 1916 г. во с. Бабино, Демирхисарско. Снимил Ганчо Пајтонџиев, дешифрирала Борка Велкова, мелографирал Михајло Димовски. Ѓурѓовденска песна. Се пеела кога девојките береле билки.

2. Ајде на билки Билјано моме
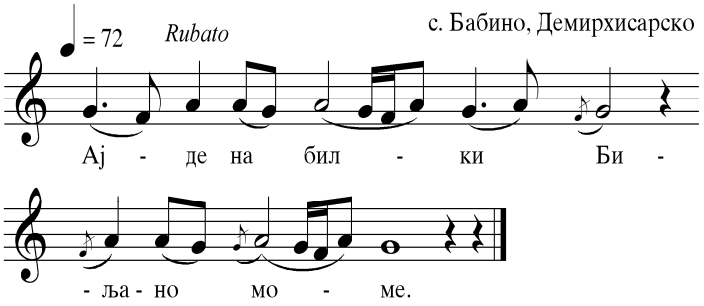
Да набериме билки коренки
да закрмиме силните стада,
силните стада ергели коњи,
ергели коњи севгар волои.

АИФ, м. л. бр. 473, с. Бабино, Демирхисарско (1966 г.). Пее Велјан Кочовски. Снимил Ганчо Пајтонџиев, дешифрирала Милка Здравева, мелографирал Михајло Димовски. Билјарска песна. Се пее кога се берат билките.

3. Ајде на билје билје да береме
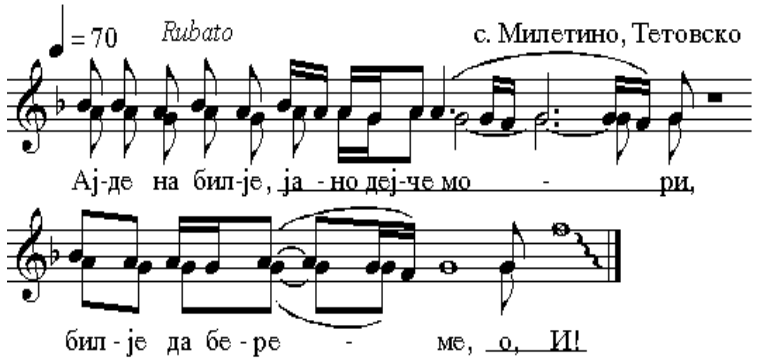
Билје да береме на средниот камен,
билје да береме, стадо да крмиме,
стадо да крмиме, стадо братово.

АИФ, м.л. бр. 156, с. Милетино, Тетовско (1955). Пеат група жени од с. Милетино, Тетовско. Снимил Миодраг Хаџи-Ристиќ. Мелографирала и дешифрирала Родна Величковска. Се пеела кога се береле билки.

4. Ѓурѓѝка билки береше
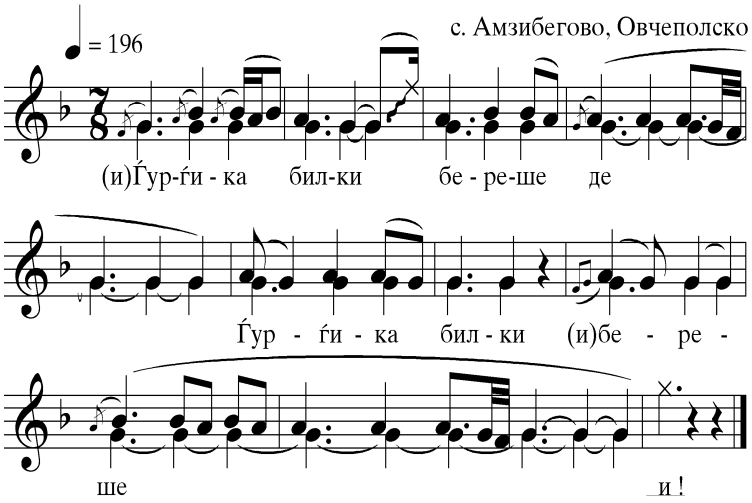
(и)Ѓурѓика билќи береше, де,
Ѓурѓика билќи береше, и!,

На мајка ју скут врлаше,

Мајка од скут на земња,
- Ни Ѓурѓа моа, ни билќи.
Свекрва и ги збираше,
- И Ѓурѓа моа и билќи.

АИФ, м.л. бр. 2705, с. Амзабегово, Светиниколско (1979). Пеат: Павлина Трајкова, родена во с. Ранчинци, Светиниколско, Благуна Јовчева, родена во с. Мечкуевци, Светиниколско и Блага Блажева, родена во с. Павлешенци, Светиниколско. Снимил Ѓорѓи Ѓорѓиев; дешифровала и мелографирала Родна Величковска. Ѓурѓовденска песна (или: "Ѓурѓова" песна, гласовѝта). Се пее навечер пред Ѓурѓовден кога се берат билки.

5. Ни прела, гора ни ткала
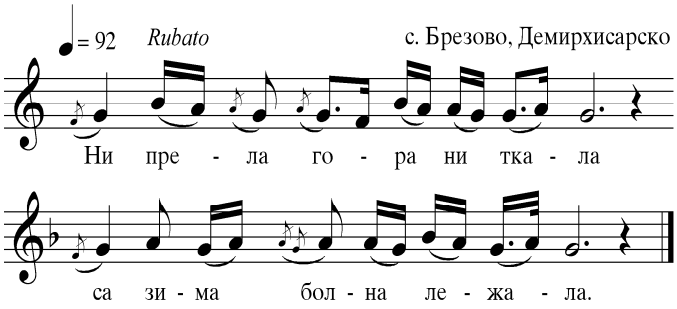
На пролет се покренала
сама се гора облече,

сé во зелено кадифе,
сé во зелена долама.

АИФ, м.л. бр. 473, с. Брезово, Демирхисарско (1966 г.). Пее Васа Ацкова-Никлевска, родена 1925. г. Снимил Ганчо Пајтонџиев, дешифрирала Милка Здравева, мелографирал Михајло Димовски. "Летоечка" песна.

6. Занишало се девојче
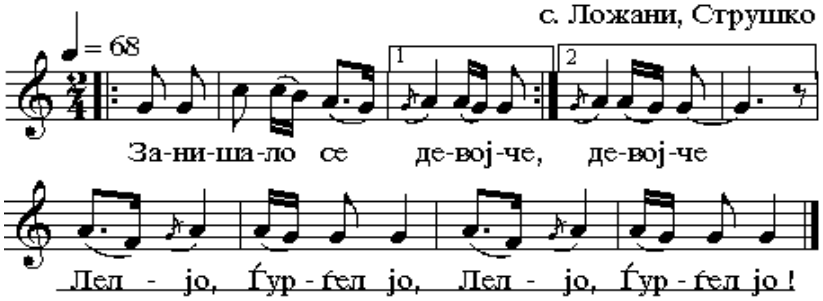
Занишало се девојче,/ 2
Лелјо, Ѓурѓелјо /2

На два орева зелени,
На две суници алени.
Момче је викат од присој:
- Ела ми, ела девојче!

АИФ, касета бр. 3909, с. Ложани, Струшко (2002). Пее Спаса Поповска од с. Мороишта, Струшко. Снимила, дешифрирала и мелографирала Родна Величковска. Ѓурѓовденска песна.

7. Мара се ниша Стојче ја гледа
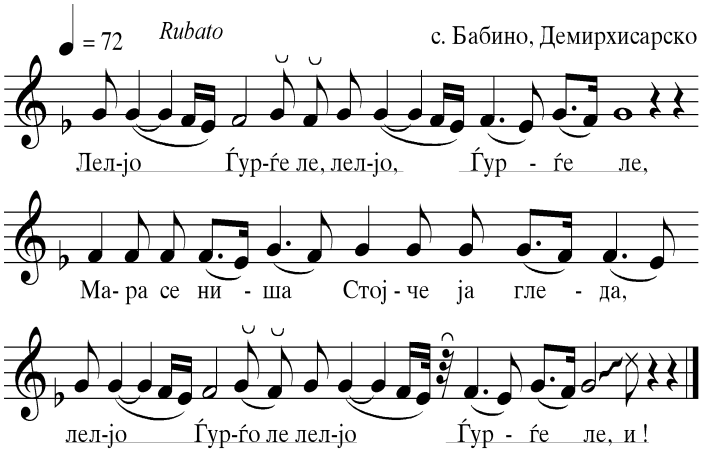
Лелјо, Ѓурѓе ле, Лелјо, Ѓурѓе ле,
Мара се ниша Стојче ја гледа,
Лелјо, Ѓурѓе ле, Лелјо, Ѓурѓе ле ,и!
Из гранка, в гранка, Стојчету в рака.
Каде ќе ја поклониме,
поклон му е на Поповци,
на Поповци на Стојчета

АИФ, м.л. бр. 473, с. Бабино, Демирхисарско (1966 г.). Пее Нове Касаповски. Снимил Ганчо Пајтонџиев, дешифрирала Милка Здравева, мелографирал Михајло Димовски. Ѓурѓовденска песна. Се пее кога девојките се лулаат. Во песната се именува девојката која се лула, како на пример: "Ајде, Маро, доста ти е сега, слегувај!"

8. Чије моме на нишалче

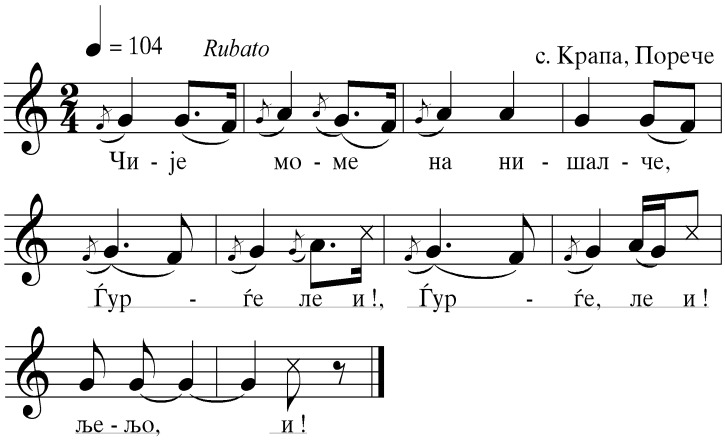

Чије моме на нишалче,
Ѓурѓе ле, и!,Ѓурѓеле, и! љељо и!
Мајкино е, моме, таткино е.

Го промени, моме, променила,
г'испратила моме на нишалка.

АИФ, м.л. бр. 1067, с. Крапа, Пореч (1969). Пеат Митра Дукоска (12) и Верка Дукоска (14), родени во с. Крапа, Пореч. Снимил и дешифрирал Милан Ристески. Мелографирала Родна Величковска. Се пее кога "се љељаат".

9. Прошетало свето Ѓурѓе
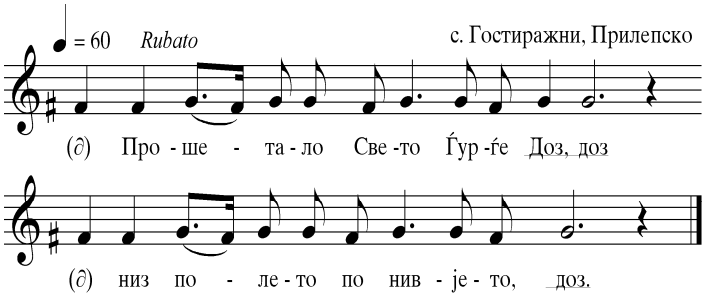
Дома дојде невесело,
дома дојде под трем седна.
Го прашува стара мајка:
- Што си Ѓурѓе невесело?
- Ој, ти тебе стара мајко,
како да сум ја весело,
сум прошетал низ полето,
низ полето по нивјето,
есенското изгинало,
пролетното не никнало.

АИФ, м.л. бр. 1133, Гостиражни, Прилепско (1970.). Пее Пројка Момироска (1908) од с. Гостиражни, Прилепско. Снимил Благоја Ристески, дешифрирала и мелографирала Родна Величковска, Се пее на пладне кога ќе завршат со лулањето. Девојките го собираат јажето и одат на сред село и се „фајќаат на оро", пеејќи ја оваа песна.

10. Ѓурѓице млада невесто
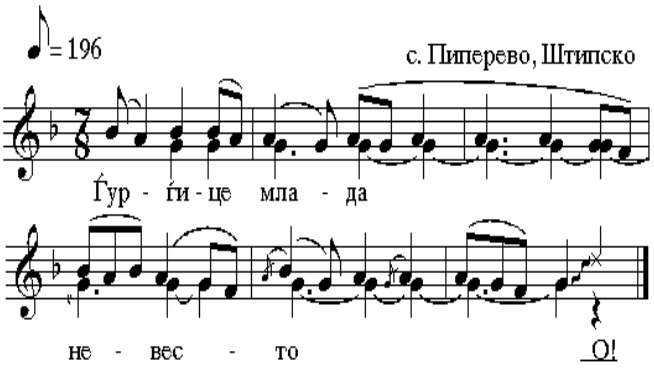
Заблеја́ јагне од стадо.
- Што блејеш јагне Ѓурѓовден?
Јагне ѝ вели говóри:
- Ѓурѓице, млада невéсто,
синој си лафот чинеја,
па мене да ме заколат.
Кој ќе да ручóк направи,
ќе да го луто прок'лнам.
Кој ќе од ручóк да руча,
на ден Ѓурѓовден да пукне!
Станáла, Ѓурѓа невеста,
направѝ ручóк од јагне.
Прво е залче апнáла,
на софра, Ѓурѓа пукнáла.

АИФ, м.л. бр. 2705, с. Пиперово, Штипско (1979). Пеат Гана Крстева, родена во с. Рачица, Штипско (1916) и Дилбера Нацева, родена во с. Ново Село, Штипско (71). Снимил Ѓорѓи Ѓорѓиев; дешифрирала и мелографирала Родна Величковска. Ѓурѓовденска песна.

Литература:

Pešić, Radmila - Milošević-Đorđević, Nada. 1984. *Narodna književnost*, Beograd.

Rusić, Branislav. 1963. Pesme sa pevanjem uz ljuljanje kod Makedonaca i susednih južnoslovenskih i neslovenskih naroda“, *Рад IX-ог конгреса СФЈ у Мостару и Требињу 1962*, Сарајево.

Spyridakis, Georgios. 1973. Sur le balancement printanier chez les Grecs et autres peuples de la Péninsule Balkanique“, *Македонски фолклор*, VI/12, Скопје.

Величковска, Родна. 2002. *Жетварското пеење во Македонија*, Институт за фолклор, „Марко Цепенков", Посебни изданија, кн. 45, Скопје.

Големовић, Димитрије О. 1998. Жена како стожер српске вокалне традиције, *Постструктуралистичка наука о музици*, Специјално издање „Нови звук", СОКОЈ-МИЦ - ФМУ, Београд.

Захариева, Светлана. 1987. *Свирачът във фолклорната култура*, БАН, София.

Зборник на Панајот Гиновски од село Галичник од Дебарско. 1995. Подготвил и редактирал Кирил Пенушлиски, Книгоиздателство „Матица Македонска", Скопје.

Икономов, Васил, 1988. *Старонародни песни и обичаи од западна Македонија*, Институт за фолклор „Марко Цепенков", Посебни изданија, кн. 13, Скопје.

Китевски, Марко. 1977. Летните обичаи во Дебарца, Охридско, *Македонски фолклор*, год. X, бр. 19-20, Скопје.

Петреска, Весна. 1998. *Пролетните обичаи, обреди и верувања кај Мијаците*, Институт за фолклор „Марко Цепенков", Посебни изданија, книга 30, Скопје.

Петреска, Весна. 2000. Пролетни обичаи и верувања во Куманово и Кумановско, Во: *Фолклорот во Куманово и Кумановско*, Институт за фолклор „Марко Цепенков" - Скопје и Центар за култура „Трајко Прокопиев" - Куманово.

Речник симбола. 1994. „Народно дело", Београд.

Словарь языческой мифологии славян, http://www.pagan.ru.

Целакоски, Наум. 1984. *Дебарца : Обреди, магии и обредни песни*, НИО „Студентски збор", Скопје.

Ястребов, И.С. 1886. *Обычаи и песни турецких Сербов*, С. Петербург.

THE MACEDONIAN SAINT GEORGE'S SONGS

Rodna Velichkovska

Summary

Saint George's Day (May 6) is a holiday that has traditionally been considered a day when winter ends and the summer half of the year begins. It is a holiday dedicated to the green nature and fertility of cattle. Customs of celebrating this holiday is associated with the provision of fertility of the land, people and livestock. Since ancient times, Saint George's Day is celebrated as a holiday dedicated to the cult of fertility and the spirit of trees, which over time acquired cattle and agricultural and magical-love basis. These pagan symbols, closely related to Christianized elements that today live in the songs. The activities undertaken in connection with this holiday, a day before and after it also have their important place in the context of its celebration and customs.

Special place in the Saint George's customs has the *picking up of herbs*, which is also accompanied by ritual actions and songs. Here too is present the process of Christianization, but without major impact, because the essence of these customs is deeply pagan.

Going into the field or a mountain, picking herbs and knitting rims are obligatory and accompanied by songs. The basic and most important relation of this holiday with the rituals and songs is dedicated to the cult of the plants, which represents a mystical and existential category in the life of people and livestock. Also, picking herbs and breaking hazel or willow twigs, has a magical character and serves to treat and make various spells. Those days are also banned the entrance in the fields and meadows in order to protect the crops from hail and reinforced feeding of the animals. The songs that are sung on this occasion are an inseparable part of the ritual. Major carriers of the Saint George's rituality and singing are women and girls. They go on picking and harvesting herbs before Saint George's Day singing the so called herb songs through which verses is brought the most exciting and happiest part of the peasant life, and it is the advent of summer, i.e. summer half of the year. The symbolism is expressed in songs through the renewal of the forests, often with the use of various epithets characteristic of the traditional women's folk costume (*green saya – a kind of robe*, *vest made of gilded silver thread*, *silk shirt* etc.).